

De rol van de accountant en de belastingconsulent in een geglobaliseerde economie

Academische zitting, 17 april 2004

Toespraak van Minister Fientje MOERMAN

Dames en Heren,

Vooraleer te beginnen, zou ik de heer DE LEENHEER, die vandaag zijn functie als voorzitter van het Instituut van de Accountants en de Belastingconsulenten (IAB) doorgeeft, willen danken omdat hij mij heeft uitgenodigd vóór u te spreken naar aanleiding van de algemene vergadering van het Instituut.

De ondernemingen bevinden zich in het centrum van de economie, zij zorgen voor groei en economisch welzijn. Zij maken meer en meer deel uit van een geglobaliseerde economie die zij helpen tot stand brengen, maar waaraan zij zich ook moeten aanpassen. Zoals aangetoond wordt door de resultaten van de studie van het Instituut van de Accountants en de Belastingconsulenten (IAB), zijn de accountant en de belastingconsulent twee belangrijke actoren op dat vlak. Net als de ondernemingen moeten ook zij zich aanpassen aan een veranderende wereld.

Wat betekent een geglobaliseerde economie voor die twee bovenvermelde actoren, welke rol spelen zij of zullen zij spelen in het kader van deze economische mondialisering?

Uittredend IAB-voorzitter Johan DE LEENHEER mocht Mevrouw Fientje MOERMAN, Minister van Economie, Energie, Buitenlandse Handel en Wetenschapsbeleid, verwelkomen op de academische zitting van de algemene vergadering 2004. De Minister ging dieper in op de rol van de accountant en de belastingconsulent in een geglobaliseerde economie.

INLEIDING : TOENEMEND BELANG VAN DE ACCOUNTANT EN DE BELASTING- CONSULENT

Om te beginnen, zou ik zeggen dat accountants en belastingconsulenten in het kader van onze economie waarschijnlijk steeds

belangrijker zullen worden. Drie elementen overtuigen mij hiervan.

De werking van onze maatschappij wordt alsmaar ingewikkelder en veeleisender en hierbij evolueert ze ook steeds sneller. In een dergelijke context doen de ondernemingen steeds vaker een beroep op mensen van buiten de onderneming, zij het voor de klassieke activiteiten inzake boekhouding en fiscaliteit of voor gespecialiseerde activiteiten zoals financiële analyses of ondersteuning inzake financiering.

Vervolgens worden door de wetgever regelmatig nieuwe taken aan uw beroep toevertrouwd. Laten wij als voorbeeld de nieuwe opdracht vermelden die aan de accountant is toevertrouwd in het kader van de wet op de faillissementen : de curatoren mogen, sedert de wet van 4 september 2002, een beroep doen op de medewerking van een accountant om de balans op te stellen. Tenslotte zal ook de rol van de leden van het IAB moeten evolueren, omwille van de verwachtingen van

de ondernemingen. De studie van het IAB is hierover duidelijk. Een meerderheid van zelfstandigen of bedrijfsleiders verwacht meer dan eenvoudige raadgevingen inzake boekhouding en/of fiscaliteit. Hij meent dat de accountant en/of de belastingconsulent moet deelnemen aan de strategische en commerciële beslissingen en dat hij hem moet kunnen adviseren voor alle managementaangelegenheden.

Zijn belang en zijn rol zijn dus duidelijk voorbestemd om verder te evolueren. Laat mij u uiteenzetten wat, volgens mij, de rol is en zal zijn van de accountant en van de belastingconsulent.

1. ZORGEN VOOR HET VERTROUWEN VAN DE INVESTEERDERS EN VAN DE BETROKKEN PARTIJEN

Zijn eerste rol is natuurlijk het geven van een getrouw beeld van de financiële situatie van de onderneming.

Zorgen voor het vertrouwen van de investeerders en van de betrokken partijen is een onontbeerlijke voorwaarde voor de economische ontwikkeling. Dit kader maakt het mogelijk voor de ondernemingen een passende concurrentiële omgeving te waarborgen. In een geglobaliseerde context doet deze noodzaak zich nog meer voelen. Een schok waar dan ook op de planeet doet zich razendsnel voelen op de wereldeconomie. Het is voldoende te denken aan de financiële schandalen van Enron of WorldCom om te beseffen welke impact zo iets op de internationale economie kan hebben. Verscheidene initiatieven werden genomen om ervoor te zorgen dat een getrouw beeld van de jaarrekeningen wordt gegeven. Twee jaar geleden werd de wet van 2 augustus 2002, de zogenaamde 'corporate governance'-wet aangenomen. Dat is zeker een stap in de goede

richting. Het zeer recente voorstel van richtlijn van de Europese Commissie betreffende de wettelijke controle van de jaarrekening is ook een positief punt. Ook hier geldt dat België, ten opzichte van de internationalisatie van de economie, niet alleen kan handelen. Een Europees initiatief is onontbeerlijk.

In die context zijn de accountant en de belastingconsulent bij de eerste betrokkenen, niet alleen in het kader van hun opdrachten, maar ook wegens hun rol voor de sensibilisering of voor de kwaliteit van de gegeven boekhoudkundige en fiscale informatie.

Ik meen dat het belangrijk is de opdrachten van de leden van het Instituut te laten evolueren. Het zijn de bedrijfsrevisoren die in het bijzonder worden beoogd door het verstrengen van de regels inzake onafhankelijkheid en door de onverenigbaarheden van bepaalde opdrachten. Toch ben ik ervan overtuigd dat zou moeten worden nagedacht over het nut van een gedeeltelijke uitbreiding van deze deontologische regels tot de accountants en de belastingconsulenten. Immers, rekening houdend met bepaalde opdrachten van algemeen belang waarmee voornamelijk de «externe» accountants en, in mindere mate, de «externe» belastingconsulenten door de wetgever in 1993 en 1999 werden belast, zou het logisch zijn dat bepaalde regels van «corporate governance» op die accountants en/of op die belastingconsulenten van toepassing zouden zijn.

De accountants en de belastingconsulenten moeten de ondernemingen ook *sensibiliseren* voor een goed bestuur. Zij hebben een pedagogische rol te spelen, alsmede een rol op het vlak van de opleiding. Zowel de grote als de kleine ondernemingen zijn in dit verband belangrijk. De KMO's kunnen de regels inzake corporate governance soms als een gewicht aanvoelen. Maar ook voor hen zijn die regels belangrijk. Zij worden vertaald door zeer concrete toepassingen. Zo komt het er, tijdens de algemene vergadering die ten minste eenmaal per jaar moet plaatshebben, op aan een echte discussie te hebben over de strategie en de toekomst van de onderneming. De rol van de accountant of van de belastingconsulent bestaat er dus in de bedrijfsleider aan te tonen dat de naleving van deze regels geen rem is op zijn bedrijvigheid, maar een beter beheer en dus meer winst mogelijk maakt. Tenslotte moeten de leden van het IAB toezien op de *kwaliteit van de financiële informatie*. De boekhouding is een beheersinstrument en een middel voor interne en externe communicatie. De kwaliteit ervan is essentieel om de verschillende betrokken partijen, zoals de aandeelhouder, de kredietgever, de concurrent, de werknemer of de overheid, een getrouw beeld van de onderneming te geven. Het is de rol van de accountant om voor die kwaliteit te zorgen. Uw beroep staat hele-

maal vooraan om de investeerders en de andere betrokken partijen vertrouwen in te boezemen.

Om een dergelijke kwaliteit van de informatie te kunnen verzekeren, is het onontbeerlijk dat de accountants en de belastingconsulenten onafhankelijk zijn. Het is voornamelijk de rol van het IAB en van de Hoge Raad van de Economische Beroepen over die onafhankelijkheid te waken.

2. ONZE ONDERNEMINGEN IN EEN INTERNATIONALE ECONOMIE INTEGREREN

Accountants en belastingconsulenten zijn erg aanwezig in kleine of grote ondernemingen. Zij staan ook op het voorplan om hen te helpen zich in een veranderende internationale omgeving te integreren, in het bijzonder op wettelijk vlak.

Een geglobaliseerde economie betekent een snelle toename van de internationale investeringen, van het handelsverkeer, van de bedrijvigheid van de multinationale ondernemingen en van de stromen van om het even welk type tussen Staten. Men ziet dan dat zich twee types van situaties voordoen: ofwel dragen die ondernemingen bij tot de ontwikkeling van gemeenschappelijke of verenigbare juridische, economische, financiële of boekhoudkundige systemen tussen verschillende landen, zoals op het niveau van de Europese Unie; ofwel blijven de systemen verschillend en soms weinig verenigbaar. De leden van het IAB moeten hun klanten dus voorbereiden en informeren over de internationale evolutie op de gebieden die hen aanbelangen.

In dat verband is een van de grote «revoluties» voor Europa het aannemen van de Europese verordening die de beursgenoteerde geconsolideerde ondernemingen ertoe verplicht vanaf 2005 de IAS/IFRS-normen aan te nemen. Ook al zullen, op korte termijn, niet alle ondernemingen die normen moeten gebruiken, dan toch zal het Belgische boekhoudkundig recht de komende jaren zeker beïnvloed worden door de draagwijdte ervan. Volgens een recente studie van RHI Management Resources verklaart 60 % van de Belgische ondernemingen absoluut niet van plan te zijn die internationale normen te gebruiken. Dat is niet verwonderlijk, want die optie is nog niet mogelijk voor de statutaire jaarrekening in ons land. Bovendien is het nog te vroeg om te spreken over een meer algemene aanvaarding, daar de IAS-normen voortdurend worden bijgeschaafd. De overgang naar de IAS-normen zal dus een proces van lange adem zijn, waar de ondernemingen die er belang bij hebben zich aan de nieuwe normen aan te passen de andere ondernemingen ertoe zullen aanzetten zich er geleidelijk vertrouwd mee te maken.

In dit kader is een geleidelijke afstemming van het Belgisch boekhoudkundig recht op de IAS-normen volgens mij noodzakelijk. Verscheidene redenen verantwoord mijn standpunt. Eerst en vooral is het op lange termijn niet mogelijk dat een onderneming ertoe verplicht zou zijn twee totaal verschillende boekhoudingen te voeren omdat zij deel uitmaakt van een groep die in IAS consolideert. Vervolgens is het belangrijk te zorgen voor een zekere vergelijkbaarheid tussen de ondernemingen, zowel op nationaal als op internationaal vlak, wat het hoofddoel is van de IAS-normen. Het is belangrijk te letten op het goede verloop van de overgang naar deze nieuwe normen, om een omgekeerd effect te vermijden. En tenslotte maken de IAS-normen het mogelijk ervoor te zorgen dat de financiële informatie doorzichtiger wordt, wat geen luxe is gelet op de recente schandalen waarnaar ik reeds heb verwezen. Maar bij deze afstemming moet rekening worden gehouden met drie elementen: de administratieve lasten voor de KMO's die zeker niet uit de pan mogen swingen; de fiscale neutraliteit, die gehandhaafd moet worden, en de impact van een dergelijke evolutie op het vennootschapsrecht (bijvoorbeeld op de winstverdeling).

Zo heb ik onlangs een werkgroep opgericht om te analyseren hoe het Belgisch boekhoudkundig recht enigszins op die internationale normen kan worden afgestemd, rekening houdend met de bijzondere situatie van de KMO's. De eerste resultaten van deze groep worden tegen begin mei verwacht. In verband met het vennootschapsrecht zal tegen eind april met een werkgroep worden gestart. De fiscale kwestie zal door Minister Reynders worden behandeld, in de loop van het jaar.

In het licht van die grote veranderingen is het belangrijk dat niet alleen alle accountants, maar ook alle belastingconsulenten zich actief voorbereiden. Het is de bedoeling dat zij zich vertrouwd maken met dit nieuwe regelgevende kader om, samen met de bedrijfsrevisoren en de erkende boekhouders en fiscalisten, de ondernemingen in de volgende jaren te helpen die uitdaging aan te gaan. Hier is er een echte mentaliteitswijziging nodig, en uw rol bij de ondernemingen is daarbij essentieel.

Een ander voorbeeld van een internationale evolutie die nog meer blijkt geeft van onverenigbaarheid tussen landen is het bestaande conflict tussen 'Sarbanes-Oxley Act' en de Europese wetgeving. Deze nieuwe Amerikaanse wetgeving veroorzaakt, door haar extra-territoriale effecten, conflicten met de wetten en de juridische systemen van andere landen. De buitenlandse auditfirma's moeten bijvoorbeeld geregistreerd zijn en kunnen worden gecontroleerd door het nieuwe Amerikaanse orgaan voor supervisie, de 'Public

Company Accounting Oversight Board' of PCAOB. De kwestie wordt thans ontleed op Europees vlak en is het voorwerp van discussie met de Verenigde Staten. Het is immers essentieel een zekere wederzijdse erkenning te vinden tussen het Amerikaanse systeem en het Europese.

3. AANMOEDIGEN VAN HET ONDERNEMERSCHAP

Aangezien de accountants en de belastingconsulenten in rechtstreeks contact staan met de drijvende krachten achter creatieve projecten of projecten voor de ontwikkeling van de onderneming, zijn zij ideaal geplaatst om hen aan te moedigen bij hun eerste taken en om hun eerste stappen te vergemakkelijken. En, zoals aangetoond door de enquête voorgesteld door de heer DE LEENHEER, genieten zij overigens een groot vertrouwen van de ondernemers. Het creatieve ondernemerschap is thans essentieel. Om competitief te zijn, moet men voortdurend innoveren, creëren, ontwikkelen. Dit is vóór alles een geestesgesteldheid, een mentaliteit. Als men weet dat het percentage van het ondernemerschap in België 3,9 % van de actieve bevolking bedraagt in 2003 en dat landen als Ierland en de Verenigde Staten een niveau van respectievelijk 8,1 % en 10,5 % halen, dan beseft men dat er nog enorme inspanningen moeten worden gedaan in ons land.

Initiatieven zoals het uitgeven, door het IAB, van een handboek met raadgevingen om een onderneming op te richten en om ze door de startfase te loodsen, kan ik alleen maar aanmoedigen. Dit geldt ook voor de eerste raadpleging «pro deo» en de gratis hulp voor het uitwerken van het financieel plan voor starters.

Nu ik mij vandaag richt tot het beroep in zijn geheel, wens ik er gebruik van te maken om u ertoe aan te zetten dit type van dienstverlening aan te moedigen. Volgens mij zou zelfs verder moeten worden gegaan en zouden lagere tarieven moeten worden overwogen voor de eerste raadplegingen van de starters, maar ook voor de follow-up van hun eerste stappen. Iedereen zou hierbij winnen: de samenleving, de onderneming zelf en de accountant of de belastingconsulent die een nieuwe klant bij hem zou zien aankomen.

4. ZICH AANPASSEN EN ANTICIPEREN

De leden van het IAB moeten zich ook aanpassen aan de noden van hun klanten en hen een toegevoegde waarde bieden. Hierbij moeten zij hun werking en hun opdrachten aanpassen aan de evolutie van de economische wereld in zijn geheel.

Wat de aanpassing aan de noden van de klant betreft, kan ik het IAB enkel feliciteren met zijn enquête bij de zelfstandigen en de KMO's. Deze enquête zal het zijn leden zeker mogelijk maken zich beter aan te passen aan zijn behoeften. Wij hebben reeds gezien dat het er niet meer enkel op aankomt zuiver boekhoudkundige of fiscale raadgevingen te geven. Het komt er evenzeer op aan de klanten te adviseren bij hun financiële, fiscale, strategische en commerciële beslissingen en wanneer zij knopen moeten doorhakken qua management. In die zin moeten de leden van het IAB blijf geven van multidisciplinariteit en moeten zij voeling kunnen hebben met belangrijke ontwikkelingen in onze samenleving. Dan zullen zij de klant een toegevoegde waarde bezorgen.

Ook op het vlak van het beroep zelf dient men te anticiperen. Dit maakt het mogelijk de kwaliteit en het vertrouwen in het beroep te verzekeren. Het is beter niet te wachten tot de wetgever via een

wet optreedt, maar zich pro-actief aan te passen aan de vereisten van de moderne wereld.

Zo zullen ook de opdrachten van het beroep zelf moeten evolueren. Het kan worden overwogen dat een lid van het IAB lid is van een auditcomité op voorwaarde dat hij uiteraard onafhankelijk is van het bedrijf. Door zijn bevoegdheid en het vertrouwen dat men hem schenkt, kan een accountant of een belastingconsulent dat comité zeer goede raad geven in verband met de te nemen beslissingen.

Een accountant en eventueel een belastingconsulent zouden, onder bepaalde voorwaarden, ook de functie van voorlopig bewindvoerder kunnen uitoefenen wanneer de onderneming tijdelijke problemen kent. Deze mogelijkheid is voorzien in de wet van 22 april 1999, maar wordt in zeer beperkte mate gebruikt. De Raad van het IAB overweegt er vaker gebruik van te maken. Door dit initiatief zou de procedure voor de ondernemingen kunnen worden verlicht, in die zin dat

Het creatieve ondernemerschap is thans essentieel. Om competitief te zijn, moet men voortdurend innoveren, creëren, ontwikkelen. Dit is vóór alles een geestesgesteldheid, een mentaliteit.

zij niet meer systematisch een beroep zouden moeten doen op een rechter in geval van ernstige problemen. Ik ben voorstander van een dergelijke evolutie, voor zover de onafhankelijkheid van het beroep verzekerd is en het IAB deze mogelijkheid omkadert met voorwaarden, om uitwassen te vermijden.

Anticiperen betekent ook dat aan de klant de meest recente evolutie wordt meegedeeld op bepaalde gebieden. Een zeer goed voorbeeld hiervan is de evolutie van de informatiemaatschappij en van de telecommunicatie.

Op vlak van de Belgische overheid zijn verscheidene initiatieven genomen, of zullen worden genomen. Zij beïnvloeden nu reeds het beroep van accountant of van belastingconsulent of zullen dat in de toekomst in ruime mate doen.

Enkele voorbeelden hiervan zijn de oprichting van de Kruispuntbank Ondernemingen, die sinds kort operationeel is, of de ontwikkeling van nieuwe regionale of federale portaalsites. De Staat stelt ook een reeks online diensten voor, die het leven van de ondernemingen en van de economische beroepen enkel kunnen vereenvoudigen, op het gebied van de sociale zekerheid, de jaarrekeningen of van de belastingaangifte.

Ook de accountants maken meer gebruik van de informatica en de e-communicatie. Zij moeten hun klanten ook sensibiliseren voor het belang van een dergelijk instrument.

5. ROL VAN HET IAB

Na de rol van de leden van het IAB op de voorgrond te hebben geplaatst, is het tijd om na te gaan hoe het Instituut zelf zich aan de evolutie kan aanpassen en pro-actief zijn. Het moet natuurlijk bijdragen tot de ontwikkeling van nieuwe rollen die aan zijn leden zullen worden gegeven. Over die rollen heb ik u zopas gesproken en ik denk hierbij aan het omkaderen van de ontwikkeling van nieuwe opdrachten of aan het waken over de onafhankelijkheid van zijn leden.

Een van zijn fundamentele rollen is zeker ook de opleiding. Rekening houdend met de verandering en de groeiende eisen van de economische wereld, is een continue en degelijke opleiding van de leden van het IAB onontbeerlijk. Ik weet dat, sedert het Instituut in 1985 werd opgericht, het bijzondere inspanningen op dat vlak heeft gedaan. In de loop der jaren is die opleiding steeds veeleisender geworden, wat het mogelijk heeft gemaakt de kwaliteit van zijn leden gevoelig te verbeteren. De opleiding is een van de sleutelementen inzake concurrentievermogen geworden, niet alleen

voor de ondernemingen, maar ook voor de accountants en de belastingconsulenten. Het Instituut moet dus verder gaan op de ingeslagen weg en zijn opleidingen nog verder ontwikkelen.

Het Instituut moet ook zijn interdisciplinariteit verder uitbouwen, eerst door de opleiding, maar ook door zijn structuur. De economie is geen afzonderlijke discipline meer, zij heeft raakvlakken met alle andere disciplines en de economische disciplines zelf zijn onderling meer en meer in elkaar verstrengeld. Om maar twee voorbeelden te noemen, men heeft onlangs de fusie meege maakt van de Commissie voor het Bank- en Financiewezen (CBF) en de Controledienst voor de Verzekeringen (CDV), die samen de Commissie voor het Bank-, Financie- en Assurantiewezen (CBFA) zijn geworden. Een ander voorbeeld is dat de fiscalisten enkele jaren geleden in de Instituten werden geïntegreerd.

De drie Instituten, het Instituut der Bedrijfsrevisoren (IBR), het Instituut van de Accountants en de Belastingconsulenten (IAB) en het Beroepsinstituut van erkende boekhouders en fiscalisten (BIBF), zullen nog moeten evolueren naar een grotere interdisciplinariteit. De ontwikkeling van synergieën is een essentiële factor geworden in onze maatschappij. Voor de Instituten komt het er op aan te werken aan de ontzuijing van de drie types van beroepen die zij vertegenwoordigen en de onderlinge coördinatie en samenwerking te verbeteren. De uitdrukking «Accountancyhuis», die thans meer en meer wordt gehoord, geeft reeds een goed beeld van de toekomstige ontwikkeling : zij betekent dat de drie Instituten, die de leden van de economische beroepen groeperen, naar elkaar toegroeien. In andere Europese landen zoals Frankrijk zijn de boekhoudkundige beroepen reeds veel nader tot elkaar toegegroeid. Door het Instituut der Bedrijfsrevisoren (IBR) en het IAB werden reeds initiatieven genomen, zoals het tot stand brengen van een eerste jaar gemeenschappelijke stage tussen beide Instituten. Ik meen dat in die zin moet worden voortgewerkt. Maar het is ook belangrijk bepaalde specifieke kenmerken en kwalificaties, die eigen zijn aan elk beroep, te behouden.

U ziet het, uw beroep is essentieel voor de economie en de ondernemingen. Uw opdrachten en de uitdagingen waaraan u het hoofd zal moeten bieden, zijn talrijk.

Vandaag worden een nieuwe voorzitter, een ondervoorzitter en de raad verkozen. Ik ben er zeker van dat ze sterk genoeg zullen zijn voor alle uitdagingen die de accountants, de belastingconsulenten en het IAB moeten aangaan.

Dank u voor uw aandacht. ¶